

УДК 378.14:378.65

Олександра Ванівська, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
Руслана Преснер, асистент кафедри іноземних мов
Національного лісотехнічного університету України

ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ В СИСТЕМІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається проблема використання проектної технології як пріоритетного напрямку розвитку компетентісної освіти. Розкрито основні поняття і значення термінів компетентність і компетентісний підхід.

Ключові слова: проектна технологія, компетенція, компетентність, компетентісний підхід.

Літ. 10.

Александра Ванивская, кандидат педагогических наук,
старший преподаватель кафедры иностранных языков
Руслана Преснер, ассистент кафедры иностранных языков
Национального лесотехнического университета Украины

ПРОЕКТНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ В СИСТЕМЕ КОМПЕТЕНТНОСНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматривается проблема употребления проектной технологии как приоритетного направления развития компетентного образования. Раскрыты основные понятия и термины компетентность и компетентный подход.

Ключевые слова: проектная технология, компетенция, компетентность, компетентный подход.

Olexandra Vanivska, Ph.D. (Pedagogic), Senior Lecturer of Foreign Languages Department
Ruslana Presner, Assistant of Foreign Languages Department
National Forestry University of Ukraine

PROJECT TECHNOLOGY IN THE SYSTEM OF THE COMPETENCE EDUCATION

The given article deals with the problem of using the project technology learning as priority direction of the competence education. The main concepts of the competence education, competence access and its meaning are shown in this article.

Keywords: project technology, competence, competence education, competence access.

Постановка проблеми. За роки становлення нашої держави сформувалися основні засади реформування освіти, які передбачають створення національної системи навчання, приведення її у відповідність з суспільно-економічними потребами, забезпечення входження освіти України у міжнародний простір, як самостійної, конкурентноспроможної одиниці. Адже, одним із основних завдань сьогодення, що полягає перед системою освіти, є переведення учня з пасивного споживача знань до активного творця умінь і знань, забезпечення таких результатів навчально-виховного процесу, які відповідають цілям розвитку самої особистості, сучасним соціокультурним вимогам, і допоможуть кожній людині зайняти гідне місце в суспільній складовій та реалізувати себе як особистість. Тому сьогодні відбувається реорганізація освітніх стандартів, провідні науковці та педагоги наголошують на необхідності відмови від “знанневої” освіти, застарілих моделей у навчанні

та наполягають на наблизенні до “діяльнісної” освіти, прагнуть її оновлення. Адже, сама по собі інформація втрачає своє значення і важливість, але здобування її та застосування у повсякденному житті набуває пріоритетного характеру у навчально-виховному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування проектної технології стало об’єктом дослідження у вітчизняній і світовій педагогічній літературі: історико-теоретичний аспект простежується у працях Е. Коллінгса, Л. Левіна, Ю. Олькєрса, М. Кнолла,

Е. Янжула та ін.; теоретичні основи проектної технології розглядаються у роботах Є. Полат, Н. Чанилової, Д. Левітеса та ін.; аналіз окремих питань підготовки студентів вищих навчальних закладів через проектну діяльність розкривається у працях О. Зосименко, О. Демченко, С. Баташової та ін.; поняття компетентності простежується в доробках В. Аніщенко, В. Болотов, Е. Шорт, А. Маркова, О. Овчарук та ін.; різні аспекти компетентісного підходу відображено у

численних працях І. Зимня, В. Краєвського, А. Хуторського, Т. Байбара та ін.; модернізацію освіти на основі компетентісного підходу з'ясували О. Бермус, Л. Паращенко, Л. Тархан, О. Волкова та ін.

Мета дослідження полягає у висвітленні значення та застосування проектної технології для реалізації компетентісно орієнтованого підходу в системі освіти.

Виклад основного матеріалу. Вимоги до змін простежуються в основних освітніх документах. Так, у Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, що визначає вимоги до освіченості учнів і випускників основної та старшої школи, гарантії держави в її досягненні, передбачається забезпечення наступності і перспективності змісту освіти та вимог щодо створення передумов формування соціальної, комунікативної, комп'ютерної та інших видів компетентностей учнів, акцентується на практичній та творчій складових навчальної діяльності учнів, удосконаленні навичок самостійної навчальної діяльності [3]. У Законі України "Про освіту" виділяється всебічний розвиток людини як особистості, формування громадян здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення інтелектуального, творчого, культурного потенціалу, підвищення освітнього рівня, забезпечення кваліфікованими фахівцями. Отже, результатом освіти повинне бути становлення людини, здатної до співпереживання, готової до вільного гуманістично орієнтованого вибору, індивідуального інтелектуального зусилля і самостійної, компетентної і відповідальної дії в політичному, економічному, професійному і культурному житті, яка поважає себе і інших, терпима до представників інших культур і національностей, незалежна в думках і відкрита для іншого погляду й несподіваної думки [2].

Враховуючи думку провідних науковців та опираючись на Закон України "Про освіту" ми спробуємо віднайти інструмент для вирішення поставлених завдань. Спробою вийти за межі традиційної парадигми навчання, де результатом вважається не лише система знань, умінь та навичок учня, а його здатність приймати рішення і діяти – вважаємо компетентісну освіту. Адже, її визначаємо як особистісно-діяльнісну.

Сьогодні визначило компетентісний підхід одним із передових напрямків оновлення та модернізації освіти в цілому і навчальних технологій зокрема. Загальною ідеєю компетентісного підходу є компетентісно орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності,

завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності [4]. Перехід до нього означає перехід від процесу освіти до її результату. Зазначимо, що компетентісний підхід визначається науковцями як спрямованість навчального процесу на формування і розвиток ключових і предметних компетентностей, які появляються в учня в результаті навчання, особистого пізнавального і життєвого досвіду.

Компетентісний підхід дозволяє:

- перейти в професійній освіті до орієнтації на застосування й організацію знань;
- покласти в основу стратегію підвищення гнучкості на користь розширення можливостей працевлаштування і виконання завдань;
- орієнтувати людську діяльність на нескінченну розмаїтість професійних і життєвих ситуацій [7].

Ключовими поняттями компетентісного підходу є компетентність і компетенція. Компетентність – це вміння володіти учнем певною компетенцією.

Протягом тривалих наукових дискусій виділились чотири основні характеристики поняття компетентність:

- використання компетентності завжди відбувається у певному контексті (скажімо, у конкретній навчальній ситуації);
- компетентність завжди є результатом, вона характеризує те, що може зробити індивід, а не описує чи розповідає про процес, під час якого він набув цю компетентність (наприклад, учень не показує, що саме він уміє, а розповідає "я читав, я писав...");
- для вимірювання здатності індивіда користуватися компетентністю потрібні чітко визначені та затвержені стандарти;
- компетентність є мірою того, що індивід може зробити у конкретно визначений час [5].

Включення чітко окреслених ключових і предметних компетентностей у зміст освіти здійснюється шляхом з'ясування відношення можливостей певного предмета до кожної з них. Тобто, конкретна компетентність повинна мати своє відображення у завданнях і цілях Державного стандарту, у державних вимогах до навчальних досягнень учня зокрема. Адже, саме з цих документів ми отримуємо чітке розуміння того, яким повинен бути вихідний результат вивчення певної дисципліни.

Одним із основних інструментів у компетентісно спрямованій освіті, який створює унікальні передумови для формування та розвитку ключових компетенцій і самостійності учня в осягненні нового, стимулюючи його природну

допитливість і творчий потенціал, пошукову діяльність і розвиток критичного мислення, є проектна технологія. Зазначена технологія розглядається як складова навчального процесу в системі компетентісно спрямованої освіти і не може являти собою заміника класно-урочної системи навчання. Вона застосовується з метою реалізації новітніх принципів та підходів до навчання і для максимальної оптимізації програмного матеріалу навчальних дисциплін.

З метою виділення категорійних ознак методу та технології навчання проведемо короткий аналіз визначень методу проектів та проектної технології.

Метод проектів – система навчання, гнучка модель організації навчального процесу, орієнтована на творчу самореалізацію особистості, завдяки розвитку її інтелектуальних і фізичних можливостей, вольових якостей і творчих здібностей у процесі створення під контролем вчителя нових товарів і послуг, які мають суб'єктивну або ж об'єктивну новизну, а також практичну значущість [1].

Метод проектів – організований вчителем підхід навчання у співробітництві (collaborative approach), за умов якого учні набувають та використовують набуті знання та вміння для вирішення реальних проблем у процесі ґрунтовного дослідження [9].

Проектна технологія – цілісна система дидактичних засобів (змісту, методів, прийомів тощо), що адаптує навчально-виховний процес до вимог навчального проектування [8].

Отже, аналіз визначень методу проектів і проектної технології вказує на відсутність чіткої системи уявлень їх використання у науковому середовищі, і вказує на вживання відносно нового терміну “проектна технологія” поряд з вже традиційним поняттям “метод проектів”.

У рамках проектної технології завдання навчання і зміст навчального матеріалу є запланованими вчителем, але залежними від активності в діяльності самих учнів, їх творчого потенціалу та навчальних інтересів. Отже, основною характерною рисою цієї технології навчання є орієнтація на чітко окреслену мету, визначення принципів і напрацювання прийомів оптимізації освітнього процесу.

Навчання включає в себе освітні, розвиваючі і виховні завдання (формування наукового світогляду, розвиток критичного мислення, пізнавальних навичок учнів, лідерських якостей, навиків роботи в групі, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі). На відміну від традиційних технологій, в яких домінує пасивне засвоєння навчального матеріалу, проектна

технологія спрямована на розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань, які у свою чергу спрямовані на компетентісно орієнтоване навчання. Під час використання цієї технології вирішується ціла низка різнорівневих завдань: навчити учнів, опираючись вже на існуючу суму знань, здобувати нові знання самостійно, сприяти здобутті комунікативних умінь та навичок, тобто здатності працювати у різноманітних групах в ролі лідера, посередника чи виконавця, чітко планувати свої дії та обговорювати проміжні кроки і результати з учасниками проекту, розвивати потенціал кожної особистості, прищепити вміння користуватися дослідницькими прийомами: знаходити потрібну інформацію, аналізувати її з різних точок зору, висувати гіпотези і робити висновки.

Реалізація проектної технології відбувається за допомогою певних методів і форм навчальної діяльності вчителя та учнів:

- передбачає самостійні дослідження учнів (Д. Жак) [10];

- вербальні (розповідь, бесіда, дискусія), демонстрація, інформаційна підтримка, мозковий штурм, історичний аналіз, метод інформаційної нестачі, метод інформаційної насиченості, порівняльний аналіз, захист і оцінка проектів, самопрезентація, конкурси творчих проектів [6].

Якщо розглядати проектну діяльність з точки зору вчителя і учня, то першому, носію знань, відводиться роль організатора та координатора самостійної дослідницької, пошукової творчої діяльності учня. Останній, у свою чергу, перетворюється з пасивного учасника процесу в активного. Учні разом з вчителем обговорюють значимість даної теми, вибирають основні позиції, обговорюють яким буде кінцевий продукт їх діяльності, пропонують свої шляхи вирішення, самостійно підбирають джерела інформації, обмінюються матеріалом, визначають час на виконання проекту, проводять взаємоконтроль, співпрацюють один з одним, аналізують зібрану інформацію, оформляють кінцевий результат, формулюють висновки і визначають час та форму презентації проекту.

Залежно від ситуації вибір тематики проектів може бути різним. У деяких випадках вона може формуватися спеціалістами органів освіти у межах затверджених програм, може пропонуватися вчителем з урахуванням навчальних програм, професійного спрямування навчальних дисциплін, інтересів і здібностей учнів.

Проектна діяльність передбачає певні етапи, сукупність яких вчені вирізняють по-різному. Вона не передбачає сталого ходу дій і не включає

творчого підходу для її реалізації. Структура побудови проекту залежить від його тематики та специфіки навчальної дисципліни. Послідовність етапів роботи над проектом відповідає етапам пізнавальної діяльності: проблема – виявлення шляхів її розв’язання – вирішення проблеми. Етапи роботи над проектом розглядаються у наступній послідовності:

- пошуковий (тема, пошук проблеми, її аналіз);
- аналітичний (аналіз зібраної інформації, пошук способів досягнення мети, складання плану реалізації проекту, поетапне планування роботи);
- практичний (реалізація запланованих кроків, поточний контроль);
- демонстраційний (підготовка демонстраційного матеріалу, демонстрація проекту);
- підсумковий (аналіз роботи над проектом, оцінення самого проекту).

Подана поетапність може видозмінюватись в залежності від типу проекту, індивідуальних особливостей учнів і творчого потенціалу самого вчителя. Процес створення проектною технології включає в себе педагогічно доцільну, практично реалізовану інноваційну діяльність вчителя щодо забезпечення освітньо-пізнавальної і розвивальної атмосфери, в якій проходитиме проектна діяльність учасників.

Висновок. Продуктивна діяльність є індивідуальною дією, вихідним матеріалом якої являється корисний продукт, що являє собою практичну цінність. Саме навчання розширює сферу суб’єктивності в процесі самоствердження, саморозвитку, самореалізації у тій чи іншій діяльності і безпосередньої участі у самовдосконаленні. Під час використання проектною технології вирішується велика кількість різноманітних навчальних, розвиваючих та виховних завдань: учні здобувають знання, вміння самостійно впорядковувати їх, орієнтуватися в інформаційному просторі, досвід (компетентності) – під час планування і виконання завдань, спрямованих на дослідження, аналіз, створення і презентацію учнем певного продукту. У процесі поетапної роботи над проектом активно розвивається критичне мислення, розширюється коло комунікації.

Компетентнісний підхід має високу перспективу у подальшому розвитку освіти в

Україні. Він передбачає належну готовність випускників ВНЗ до успішної життєдіяльності.

Для науковців та педагогів проектна технологія навчання має значну цінність. Перш за все, як засіб відійти від пасивного засвоєння знань і перейти до прагматичної, діяльнісної, компетентнісної освіти в Україні.

Перспектива подальшого пошуку у напрямку дослідження проектною технології в рамках компетентнісної освіти полягає у розробці методики її застосування для підвищення рівня основних і предметних компетентностей учня.

1. Галустов Р.А., Зубов Н.И. *Творческие проекты студентов ТЭФ* / Под ред. Р.А. Галустова. – Брянск: Издательство БГПУ, НМЦ “Технология”, 1999. – 152 с.

2. Гушлевська І. *Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці* / І. Гушлевська // *Шлях освіти*. – 2004. – №3. – С. 22 – 24.

3. *Державні стандарти базової і повної середньої освіти* // Директор школи / № 6 – 7 (246 – 247). – лютий, 2003. – С. 3 – 7.

4. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. *Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: учебное пособие* / Э.Ф. Зеер, А.М. Павлова, Э.Э. Сыманюк. – М.: – Московский психолого-социальный институт, 2005. – 216 с.

5. Локишина О.І. *Становлення компетентнісної ідеї в Європейській освіті* / О.І. Локишина. – К.: Педагогічна думка, 2009. – С. 21 – 30.

6. Матяш И. *Технологическое образование: методический аспект* / И. Матяш // *Народное образование*. – 2004. – № 8. – С. 106 – 112.

7. Новікова Л.М. *Болонський процес у дії кредитно-модульної системи навчання: навч. посібник* / За ред. М.І. Приходько, С.Т. Золотухіна. – Павлоград: ЗПФУ, 2006. – С. 17.

8. *Сучасні шкільні технології. Ч. 2 / Упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц*. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с. – (Б-ка “Шк. освіти”).

9. Kobert T. Howell. *The importance of the Project Method in Technology Education. Journal of Industrial Teacher Education. Volume 40, Number 3, 2003.*

10. http://charko.narod.ru/index_15.htm/.

Стаття надійшла до редакції 11.12.2013

